

Jacob (Jaap) Kaas

*31 maart 1919, Broek op Langedijk
† 25 februari 1945, Bergen-Belsen*

Opgepakt voor de arbeidsplicht

In 1942 zijn steeds meer arbeiders nodig in Duitsland. Het is dus oppassen geblazen voor alle jonge mannen in de leeftijd van rond de twintig jaar. Dat wordt steeds moeilijker nu ambtenaren van het arbeidsbureau bedrijven langsgaan om vast te stellen wie er werken en vooral of er niet een paar teveel werken. In september 1942 wordt ook Jaap Kaas opgepakt. Eén van de vijf uit het groepje Broekers dat bij “Gerrit Smak” genoemd wordt. Op 17 september 1942 gaat hij per trein naar Duitsland voor de arbeidsplicht en komt in Berlijn terecht. Hoewel Jaap Kaas en Gerrit Smak in die grote stad op verschillende plekken werken, houden ze wel contact met elkaar. Ze schrijven elkaar en zien elkaar soms als ze samen in een trein reizen. Ze hebben het daar niet slecht. Ze moeten hard werken, maar dat zijn Langedijkers wel gewend. Jaap komt bij een aardappelgroothandel terecht en doet daar gewoon zijn werk.

Tijdens verlof onderduiken?

Hoewel iedereen eigenlijk dwangarbeider is, mag je een enkele keer op verlof naar huis. Een mooie kans om onder te duiken. Was het maar zo gemakkelijk! Je mag weg onder het dreigement dat een andere kameraad pas met verlof mag als jij terugkomt. Doe je dat niet, dan wordt die kameraad mogelijk naar een strafkamp gestuurd of nog erger! Bedreiging van de eigen familie komt daar ook nog eens bij. Soms wordt dat dreigement al geuit als je weigerde naar Duitsland te gaan: "we doen je familie wat aan!". De broer van Jaap, Gerrit Kaas, die ook in Duitsland zit, heeft daar lak aan en gaat niet terug na zijn verlofperiode. Jaap durft dat risico niet aan als hij met verlof is in Broek. Hij gaat wel terug, want zo beroerd is zijn baan bij die aardappelhandelaar in Berlijn nu ook weer niet.

Einde van de oorlog en daarna

Het laatste half jaar van de oorlog wordt het allemaal ook voor hem een stuk beroerder. De Geallieerden rukken steeds verder op, de chaos in Duitsland neemt toe en arbeiders worden regelmatig ergens anders heen gestuurd. Overtredingen worden sneller bestraft en je zit zo in een of ander strafkamp. Niemand weet dat, want brieven schrijven is er niet meer bij. Gelukkig is begin mei 1945 de oorlog afgelopen en begint het wachten op de terugkeer van de dwangarbeiders.

Maar Jaap komt niet thuis. De familie vraagt via formulieren inlichtingen, maar er komt geen enkele informatie los. Eind augustus 1945 zijn er drie dagen lang bevrijdingsfeesten in Langedijk, maar de familie Kaas is niet in feeststemming door de grote onzekerheid over Jaap. Aan de andere kant is zijn naam bij de onthulling van het monument tijdens die feesten ook niet op het monument te zien. Er is gewoon nog helemaal niets over hem bekend. Van anderen komt er van tijd-tot-tijd wel een bericht van overlijden, de naam van de overledene komt dan op het monument. Het aantal namen groeit na een paar jaar aan tot 23, maar Jaap blijft zoek en zijn naam komt er dus niet bij te staan. De gemeente wil wel graag de eigen administratie op orde krijgen en voert hem in maart 1946 af van het bevolkingsregister.

In bezettingstijd verboden naar Duitsland,
nimmer teruggekeerd.
op 28 mrt 46 van het Bew. Reg. afgevoerd
als Verboden Om behoed Waarheen.

De gemeente past het bevolkingsregister aan in maart 1946

Jaap blijft jaren zoek

De jaren verstrijken, geen enkel bericht over Jaap.

In februari 1950 schrijft burgemeester Schelhaas namens de ouders nog maar eens een brief naar het "Informatiebureau van het Nederlandsche Roode Kruis" in Den Haag, en daar komt waarachtig een snel antwoord op.

Naar aanleiding van Uw brief dd. 13 Febr.1950 No.375, bericht ik U, dat

Jacob KAAS
geboren 31 Maart 1919 te
Broek op Langendijk,

waarschijnlijk van Berlijn uit als gevangene werd overgebracht naar het concentratiekamp Sachsenhausen en vandaar naar Kreuznach met een mobiele groep dwangarbeiders. Vermoedelijk is hij daarna met een Ziekentransport weer teruggebracht naar het concentratiekamp Sachsenhausen.

Positieve gegevens hierover staan echter niet te mijner beschikking.

Alhoewel het wel uitgesloten moet worden geacht, dat bovengenoemde nog in leven zal worden teruggevonden, wordt het onderzoek naar hem nog steeds voortgezet om meerdere zekerheid over het bovenstaande te verkrijgen en om daarna de datum en plaats van overlijden, zo goed en juist mogelijk als de omstandigheden dit toelaten, te kunnen benadelen.

Eindelijk bericht van het "Nederlandsche Roode Kruis"

Eindelijk informatie en nu begrijpt men dat hij geen berichten meer kon sturen: hij is de laatste periode in de oorlog geen arbeider meer geweest, maar een gevangene in een concentratiekamp. "Het Roode Kruis" speurt verder en op 1 augustus 1951 ontvangt men nieuwe informatie. Jaap zou gestorven zijn in het concentratiekamp Bergen-Belsen, niet eerder dan 5 april en uiterlijk 31 mei 1945. Maar ze zeggen er wel meteen bij dat ze voor de absolute betrouwbaarheid van die gegevens niet ten volle in kunnen staan. De gegevens zijn namelijk door "feiten en omstandigheden tijdens het onderzoek verkregen". De speurtocht gaat verder en op 16 juni 1952 komt tenslotte het definitieve bericht: Jaap Kaas is overleden in Bergen-Belsen, op 25 februari 1945 om 23.35 uur. De gegevens zijn afkomstig uit de officiële overlijdensregisters van het "Standesamt Bergen-Belsen".

Eindelijk kan de familie de overlijdensadvertentie plaatsen om de Langedijker gemeenschap te informeren over Jaap.

Komt hij nu onmiddellijk op het monument te staan, omdat hij overduidelijk een oorlogsslachtoffer is? Nee, dat gebeurt merkwaardig genoeg niet. Pas in 1980 wordt zijn naam op het monument gezet.

De noodgedwongen uitgestelde overlijdensadvertentie

Wij ontvingen het droevige bericht dat onze lieve oudste zoon en broeder

Jacob Kaas
op 25 Februari 1945 in het concentratiekamp Bergen-Belsen in Duitsland is overleden.

Uit aller naam
G. Kaas
L. Kaas-Witsen
Broek op Langendijk,
27 Juni 1952
Schapeveld 19